

Staken ..., en onderhandelen

Het is woensdagavond 25 november 1987. De amsterdamse stukgoedarbeiders hebben twee weken stakingsakties achter de rug. We praten met Hans Hekking, Tom Koningh en Ab de Wildt - kaderleden van de Vervoersbond FNV en al vele jaren werkzaam in de haven. Ze hebben die dag gewerkt. De akties zijn afgeblazen, want 's morgens is het principe-akkoord bekend gemaakt dat de onderhandelingsdelegatie bij de ondernemersorganisatie Scheepvaart Vereniging Noord (SVN) heeft 'weggehaald'. Over het akkoord zijn ze, voorzichtig gezegd, zeer ontevreden.

De stukgoedarbeiders eisten "het volle pond", zo noemen ze hun CAO-eisenpakket en ze voegden er steeds aan toe: "geen ons, geen gram". De aktiebereidheid bleek groot. Zo startten de akties op dinsdagavond 10 november met een 'wilde' staking, overgenomen door de Vervoersbond FNV. Er vonden twee 24-uursstakingen plaats. Aan de 'verrassingsakties' namen ook de mensen uit de kleine bedrijven deel, waar de 'bedrijfsgebondenheid' en de controle van de bazen groot zijn. Verder werd er op dinsdag 24 november bij het bedrijf Verenigde Cargadoorskantoor (VCK) gestaakt, tegen de 'afpraak' in die de onderhandelaars met de SVN hadden gemaakt buiten medeweten van de stukgoedarbeiders en hun aktiekomitee.

De onderhandelingen leidden tot veel publiciteit zonder - ook voor de stakers - informatie van betekenis. Wel werd duidelijk dat ze niet gingen over "het volle pond", maar over concessies. En dat terwijl de aktiebereidheid ongeschonden was. Zoals zo vaak bleken de stakingen een middel geweest om de onderhandelaars van de bond wat meer 'ruimte' te geven en indruk te maken op de ondernemers. In plaats van een middel om de ondernemers op de knieën te krijgen en de gestelde eisen binnen te halen. Het principe-akkoord is dan ook nauwelijks een gram waard.

Hoe is toch de verhouding tussen een eisenpakket en daarvoor aktie voeren, daarover onderhandelen? Je voert akties om de gestelde eisen binnen te halen, maar voer je ook onderhandelingsom die eisen binnen te halen?

Een half procent erop vooruit

Op het moment dat we dit schrijven, zijn de details van het akkoord nog niet bekend. De hoofdlijn spreekt boekdelen. De lonen gaan met ingang van 1 september 1987 1,5 procent omhoog. Opgeëist was 'de loonruimte' van 2,5 procent, waarvan 1 procent te besteden aan arbeidstijdverkortung met volledige herbezetting. Het gaat om een CAO die per 1 april 1987 afliep, dus zijn er vijf maanden loonsverhoging verloren gegaan. Daar komt bij dat het een tweejarige CAO betreft, dus dat ook voor het tweede jaar de lonen vastliggen. En dan te weten dat ze in Amsterdam oorspronkelijk 3,5 procent eisten, maar dat moest worden losgelaten vanwege de 'kwetsbare konkurrentiepositie van de nederlandse stukgoedbedrijven'. Hans Hekking heeft zo z'n twijfels. 'Ik heb m'n rekenmachine niet bij me, maar ik denk dat we er alles bij elkaar zo'n, half procent op vooruitgaan, als 't meezit. De 1 procent arbeidstijdverkortung is verdwenen, dus ook de uitbrei-

ding van de werkgelegenheid. Verder hebben we het plan van de ondernemers om de 11,5 roostervrije dagen aan te wijzen, dus afhankelijk te maken van het werkaanbod, maar gedeeltelijk tegen kunnen houden. Tot nu toe vulden we die roostering zelf in, we hebben er niet voor niets 1,8 procent voor ingeleverd."

Het zelf bepalen van de roostervrije dagen is in de haven van extra betekenis, omdat het werk door de onregelmatige aanvoer pieken en dalen kent en de regel geldt 'werk klaar, naar huis'. De regeling in het akkoord is zodanig dat een verdere flexibilisering mogelijk is en dat zelfs met een zekere regemaat een zesdaagse werkweek ontstaat. De bestuurder van de Vervoersbond, Paul Rosenmüller, geeft dat toe. Tom Koningh is daar niet trots op. "Zijn rechtvaardiging dat een zesdaagse werkweek nu ook voorkomt, slaat nergens op. Er wordt soms wel zeven dagen gewerkt. Dat kun je stom vinden, maar de mensen beslissen het dan nog zelf. Nu wordt het opgelegd."

Over één resultaat blijken onze gesprekspartners tevreden te zijn, namelijk de opslag van de WAO van 70 naar 85 procent. Maar ook hier zit een verdragend element in, het start pas per 1 januari 1988.

Tom Koningh op een stakersbijeenkomst, foto John Bosscha

foto Rob Brouwer

Meer dan verrassingsakties

Het principe-akkoord wordt dus als 'zeer mager' betiteld. Hoewel daarmee de zaak nog niet is afgedaan, is er best aanleiding een voorlopige balans op te maken.

(Het akkoord dient nog in ledenvergaderingen toegelicht te worden, waarna een referendum onder de leden volgt. Weliswaar valt op deze vorm van besluitvorming heel wat aan te merken - individueel beslissen en niet direkt verbonden aan een discussie; met een publieke opinie die van een overwinning spreekt, en onderhandelaars die menen het onderste uit de kan gehaald te hebben - tot dat moment kunnen de 'ins' en 'outs' van het akkoord blootgelegd worden.)

Ab de Wildt geeft een eerste beoordeling. "Wat mij goed dwars zit, is dat ze exakt hebben kunnen doen wat ze in gedachten hadden. En met 'ze' bedoel ik de bondsbestuurders. Ze hebben op geen enkele manier eraan gewerkt de mensen bij de strijd te betrekken. Ze laten ons de mensen eruit halen. Als dat loopt, kunnen ze een aardig resultaatje presenteren en zijn wij niet meer nodig."

Ook tijdens en na de staking in de roterdamsche haven in het voorjaar is er veel gepraat over de strategie van 'verrassingsakties'. Daar staken waar een boot ligt, om de ondernemer te

treffen en het werk in ieder geval te vertragen. In Amsterdam is door het aktiekomitee geprobeerd deze strategie uit te breiden. Door 24-uursstakingen van de gehele stukgoed, waarbij de tweede gepaard ging met een demonstratie en een openbare bijeenkomst voor het gebouw van de ondernemers. Door naast het speerpuntbedrijf de kleinere bedrijven stil te leggen en verder door zoveel mogelijk de registratie van de stakers centraal te organiseren. *Hans* is daar tevreden over, maar plaatst ook een enkele kanttekening. "We hebben steeds geprobeerd de mensen erbij te halen, maar we zijn er te laat achter gekomen dat we ons als aktiekomitee te weinig hebben bemoeid met het grootste bedrijf, de CTA (Combined Terminals Amsterdam). We merken dat de bestuurders daar heen gingen. De laatste dagen zijn we er zelf op af gegaan en hebben we het woord gevoerd. Maar ja, misschien te laat." *Ab* is het daar mee eens. Maar stelt vast dat ze nauwelijks de tijd en gelegenheid hadden - en ook niet de middelen (eigen stencilmachine, dagelijkse bulletins, geld om zelf een zaal te organiseren enzovoort) - om een tegenwicht te bieden. "Als de trein in beweging is, dendert-ie voort, je kunt er bijna niet uitstappen. Maar vergeet ook niet dat de laatste staking tien jaar geleden is. Er is weinig strijd- en organisatie-ervaring meer over, we moesten eigenlijk het wiel weer uitvinden."

Onvoldoende voorbereid

De vraag dringt zich dan op hoe door het aktiekomitee op de toelichting van het principe-akkoord gereageerd is. Dat akkoord kwam toch niet uit de lucht vallen en het aktiekomitee had in de praktijk de staking toch getrokken. "Wij hebben", reageert *Ab*, "Paul Rosenmöller er direkt op gewezen, toen hij het de hele tijd over 'wij' had, dat hij wel op persoonlijke titel sprak, niet namens ons, hoogstens namens de onderhandelingsdelegatie. De mensen werd het daarmee duidelijk, maar ze wisten natuurlijk al dat er twee stromingen waren. Er werd wel tegengas gegeven en gemord, maar het akkoord werd geslikt en als aktiekomitee zijn we niet opgetreden."

Uit het verdere gesprek wordt duidelijk dat het aktiekomitee op deze situatie niet voorbereid was. En dat waarschijnlijk ook niet kon zijn. *Tom*: "Achteraf kijk je een ezel in z'n kont, maar we hebben ons te weinig, in ieder geval te laat, geprofileerd." Pas in de laatste dagen vormde zich een oppositie in het komitee. Daarvoor wist met name de onderhandelingsdelegatie dit te verhinderen. Wel was er een nieuwe stakersbijeenkomst gepland in een zaal buiten de haven, maar de ontwikkelingen van de onderhandelingen doorkruisten dat.

Op twee fronten

Toch was het de dag ervoor ook gelukt tegen de bedoelingen van de bestuurders in een staking uit te roepen. Volgens *Tom* zat die mogelijkheid er nu niet in. "Ons was duidelijk gemaakt dat een nieuwe staking niet door de bond gesteund zou worden. Als we die stap gezet hadden, was de boel gescheurd."

Hans: "Wij hadden met de onderhandlungsdelegatie afgesproken dat de akties niet als voorwaarde voor een akkoord gestopt zouden worden. Die afspraak is geschonden. Daarna stond de zaak op scherp. Ze hadden onze kop er afgehakt. Binnen je bond en binnen het bedrijf."

Het gesprek duurde nog een uurtje of twee. Er wordt gebeld of ze nog wat vooraf aan het referendum gaan doen, want dat principe-akkoord moet toch onderuit te halen zijn. Er worden afspraken gemaakt.

Ab komt nog eens terug op de ochtend. "We hebben geprobeerd de discussie aan te zwengelen. Maar pas als de mensen zelf het woord nemen en hun onvrede laten horen, gaat de boel de andere kant op. Dan kan geen bestuurder ertegen op. Forceren was verkeerd geweest, daar win je niet mee. Misschien wel vandaag, misschien ook morgen, maar overmorgen niet. Jarenlang is er niet gestaakt en daarom zijn de mensen

afwachtend geworden. Ze zien dat het fout gaat, maar gaan de konfrontatie niet aan. Het initiatief lijkt wel dood geslagen. De strijd binnen je bond win je pas als de mensen zelf beslissingen nemen. Dan laten ze zich niet meer in de maling nemen."

Benadrukt wordt dat de controle op de onderhandelingen en de delegatie onvoldoende is geweest.

Tom vindt dat die de staking verkocht heeft. "Wij zijn aan het knokken om de staking te laten lopen en zo hoort het ook, maar gelijktijdig wordt elders de klus geklaard. Die onderhandelaars hebben daar ook alle tijd voor en de radio doet de rest. Daar moet je horen dat er een akkoord is. Dat gaat werken bij iedereen."

Steeds duikt op dat het gevecht op twee fronten gevoerd moet worden.

Tegen de baas en binnen de bond.

"Op dit moment overheerst dat het resultaat mager is", is de konklusie van *Ab*, "maar we hebben ook veel bereikt. Er zijn mensen aan het woord geweest die we nooit gehoord hebben. We hebben met een nieuwe groep een eenheid opgebouwd en die houden we vast, dan hoeft het niet opnieuw tien jaar te duren. We hebben aan vertrouwen gewonnen."

Hans Boot